Taitotalon lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnan pyynnöstä

AEL-Amiedu Oy (Taitotalo) kiittää eduskunnan sivistysvaliokuntaa ja lausuu hallituksen esityksen seuraaviin kohtiin:

2.1. Henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskevat muutokset oppivelvollisille

2.2. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma

2.4. Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen

2.5. Kuntien rahoitusosuus

2.1. Henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskevat muutokset oppivelvollisille

Hallituksen esityksessä todetaan, että ”käytännössä perusopetuksesta tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ammatilliseen koulutukseen siirtyvillä oppivelvollisilla on harvoin osaamista, joka mahdollistaisi aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen”. HOKSin kirjaamisen velvoitteet aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen osalta ovat siis varsin pienet, jopa olemattomat. Näin ollen tästä muodostuvat säästöt eivät ole realistisesti arvioituja (4 M€). Olisiko ollut luontevampaa karsia HOKSiin kirjattavien asioiden määrää juuri aikuisilta, jo tutkinnon suorittaneilta, joihin nyt kohdennetaan 120 miljoonalla euron valtionosuuden säästöt vuodesta 2025 lukien? Perusteluna on hallituksen esityksessä oppivelvollisten HOKSin kirjausten vähentämisen perustelu. ”Tämä vähentäisi kirjattavien asioiden määrää ja ohjaisi koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laadittavan suunnitelman tekoa **hallinnollisesta kirjaamisesta pedagogiseksi työksi, mikä tukisi opiskelijan opintojen etenemistä**.” Tämä tutkinnon osien ja tutkinnon suorittamisen nopeuttaminen yhdessä laadukkaan pedagogisen opetus- ja ohjaustyön kanssa olisi koko ammatillisen koulutuksen kannalta keskeinen.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kirjaamisten vähentämistä oppivelvollisten HOKSiin perustellaan esityksessä siten, että se mahdollistaisi koulutuksen järjestäjän keskittyvän koulutuksen aloittavien oppivelvollisten osalta opintoihin ja ryhmään kiinnittymiseen. Tämäkin perustelu on enemmänkin perinteinen ryhmäopetuksen järjestämiseen liittyvä toive. Tunnistettu ja tunnustettu osaaminen mahdollistaa yksilöllisten opintopolkujen muodostamisen, joka on myös oppivelvollisille opintojen motivoinnin kannalta tärkeä asia. Opiskelijat, jotka jo osaavat opiskeltavan asian iästä tai kokemuksesta riippumatta, turhautuvat ja osoittavat sen eri tavoin koulutuksen aikana. On erittäin perustelua huomioida oppivelvollisten aiempi osaaminen mahdollisimman hyvin. Yksilölliset opintopolut ja ryhmään kiinnittyminen eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ohjausosaamisen asioita.

2.2 Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Taitotalon näkemys osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman laadinnasta luopumisesta ei ole toivottava. Sen sijaan Taitotalo esittää osaamisen arvioinnin toteutussuunnitelman tutkintokohtaisesta esitystavasta luopumista. Koulutuksen järjestäjän tulee jatkossakin päättää yleiset osaamisen arvioinnin menettelytavat, joilla varmistetaan ammatillisten tutkintojen suunnittelun, järjestämisen ja osaamisen arvioinnin laatu. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma on arjen työkalu, jolla koulutuksen järjestäjä ohjaa opettajia, ohjaajia ja arvioijia osaamisen arviointiin liittyvissä tilanteissa. Jos tästä suunnitelmasta luovutaan täysin, ammatillisen tutkintojen laadunvarmistuksen menettelytapoja hankaloitetaan merkittävästi.

Lisäksi on muistutettava, että nämä osaamisen arvioinnin toteutussuunnitelmat ovat jo laadittu niiden tutkintojen osalta, joita koulutuksen järjestäjä jo toteuttaa. Eli niiden laadinnasta ei muodostu kustannuksia. Päivittämisen tarve tulee erityisesti esille säädösmuutoksen yhteydessä, mitä on pidettävä normaalina laadunvarmistuksen kustannuksina.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma on esitettävä koulutuksen järjestäjän hakiessa uusia tutkinto-oikeuksia. Toteuttamissuunnitelmasta luopuminen vähentäisi koulutuksen järjestäjän työmäärää sen hakiessa uutta tutkintoa järjestämislupaansa. Näin luonnollisesti käy. Mutta millä tavoin koulutuksen järjestäjä perustelee oman tutkinnon ja koulutuksen järjestämisen osaamisensa, jos se hakee uutta tutkinnon ja koulutuksen järjestämislupaa? Kaikki koulutuksen järjestäjät eivät tule saamaan ns. kokeilulupaa. Käykö niin, että joka tapauksessa koulutuksen järjestäjä kirjoittaa osaamisen arvioinnin toteutussuunnitelman sisällön mukaisen selvityksen järjestämisen edellytyksistään, mikä tarkoittaisi, ettei tosiasiallisesti tule tämän asiakirjasta luopumisesta arvioituja kustannussäästöjä (0,5 M€)?

2.4 Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen

Hallituksen esitystä tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämistä koskevan säännöksen muuttamisesta mahdollistaisi koulutuksen järjestäjän tavoitteellisten opiskelijavuosien määrän vähentämisen alle järjestämisluvassa määrätyn. Esityksessä todetaan, että se voi johtaa koulutuksen järjestäjien taloudellisten toimintaedellytysten heikkenemiseen ja samalla koulutustarjonnan laajuuteen. Tämä on tulkittavissa valitettavasti niin, ettei joillekin koulutuksen järjestäjillä ole enää toimintaedellytyksiä.

Riippuen siitä, missä laajuudessa ja millä toimialalla koulutuksen järjestäjä on toiminut, menettelyllä voi olla suoria vaikutuksia alan työ- ja elinkeinoelämän työllisyyteen ja osaamiseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen toimijat kouluttavat osaajia työvoimapula-aloille. Suunnitellut leikkaukset opiskelijavuosiin tulevat valitettavasti heikentämän Suomen kilpailukykyä vastaisuudessa. Lisäksi leikkaukset heikentävät muun muassa Suomen sosiaali- ja terveydenhoidon palveluiden tasoa.

2.5 Kuntien rahoitusosuus

Taitotalo pitää hyvin perusteltuna, että koko julkista taloutta vahvistavana sopeutustoimena toteutettava ammatillisen koulutuksen rahoitusvastuun keventäminen on tarkoituksenmukaista kohdentaa valtion lisäksi koskemaan myös kuntasektoria.

Lisäksi Taitotalo esittää, että hallituksen esityksestä säilytetään voimassa olevan lainsäädännön mukainen koulutuksen järjestäjän mahdollisuus periä kohtuullisia opiskelijamaksuja ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa (L 531/2017, 105§ Opiskelijoilta perittävät maksut).

Hallituksen esityksessä esitetään opiskelumaksujen oikeuden poistamista ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoilta. Opiskelijamaksu voi olla enintään 25 prosenttia koulutuksen järjestäjän arvioimista koulutuksen järjestämisestä aiheutuvista keskimääräisistä kustannuksista. Opiskelumaksujen perimisellä opiskelijoilta on erityisen tärkeä merkitys tilanteessa, jossa valtiontalouden säästöjä kohdennetaan ammatillisessa koulutuksessa voimallisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin, koska niiden suorittajissa on jo vähintään toisen asteen tutkinnon suorittajia opiskelijoina. Taitotalon näkemys on, että opiskelijoilta perittävien maksujen poistaminen heikentää koulutuksen järjestäjän edellytyksiä järjestää laadukasta tutkintokoulutusta. Valtionosuuden vähentyessä on pidettävä avoimena, että opiskelijat itse tai heidän työnantajansa voivat maksaa jatkossa opiskelumaksun nykyisen lain mukaisessa. Lisäksi on huomattavaa, että tämän koulutuksen järjestäjän mahdollisuudella periä kohtuullisia

opiskelumaksuja, on neutraali vaikutus valtiontalouteen. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavat henkilöt ovat pääsääntöisesti muita kuin oppivelvollisia. Näin ollen opiskelumaksun perimisen oikeuden poistamisella lainsäädännöstä ei ole taloudellista perustetta.

Helsingissä, 7.10.2024

Toimitusjohtaja Leena Munter

AEL-Amiedu Oy, Taitotalo

Rehtori Jarkko Paananen

AEL-Amiedu Oy, Taitotalo